

SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAISTEN KULJETUSTEN MYÖNTÄMISPERUSTEET

1. Yleistä

Sosiaalihuoltolain mukaisia kuljetuksia palveluita voidaan järjestää sosiaalihuoltolain (1301/2014) nojalla. Kuljetuspalvelu on tarkoitettu henkilölle, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä, alentuneen toimintakyvyn, sairauden tai vamman perusteella ja tarvitsevat palvelua jokapäiväiseen elämään liittyvän syyn takia. Tukea järjestetään yksilöllisen palvelutarpeen perusteella. Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu on tarkoitettu omassa kodissaan asuvalle yli 65-vuotiaalle pienituloiselle tai vähävaraiselle, Kelan hoitotukea saavalle henkilölle, jolla on sairauksista tai ikääntymisestä johtuvia vaikeuksia liikkua ja käyttää julkisia liikennevälineitä. Tavoitteena on antaa sellaisia palveluita, jotka mahdollistavat itsenäisen asumisen ja omatoimisen selviytymisen päivittäisistä toiminnoista.

Sosiaalihuoltolaki ja -asetus ei aseta tarkempia säännöksiä kuljetuspalvelun järjestämisestä, vaan kunta voi järjestää kuljetukset parhaaksi katsomallaan tavalla. Palvelua voidaan järjestää seuraavilla toteuttamistavoilla tai niiden yhdistelmillä:

- julkisten liikennevälineiden käytön ohjauksella
- ryhmäkuljetuksina
- korvaamalla taksilla, invataksilla tai muulla vastaavalla ajoneuvolla tapahtuvasta kuljetuksesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset;
- muulla soveltuvalla tavalla.

Ensisijaista on aina julkisen joukkoliikenteen käyttö ja kutsu- ja palveluliikenne.

Kuljetuspalvelua voidaan myöntää:

- henkilölle, joka ei saa kulkemiseen tukea muiden säädösten nojalla
- henkilölle, jolla on suuria vaikeuksia liikkumisessa niin, että hän ei voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä

Sosiaalihuoltolain mukaiseen kuljetuspalveluun asiakkaalla ei ole subjektiivista oikeutta. Kuljetuspalvelua myönnetään vuosittain talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa.

Hakijalla tulee olla kotikuntalainen mukainen kotipaikka Lapinlahden kunnassa. Kuljetusmatkat asiakas saa käyttää pääasiassa omalla paikkakunnalla tapahtuvaan asiointiin (kauppa, pankki, apteekki) ja virkistäytymiseen. Kuljetuspalvelua voidaan perustellusta syystä ja yksilöllisen tarpeen mukaan myöntää asiakkaan kotikunnan naapurikuntaan. Syynä voi olla esimerkiksi asuminen kunnan rajalla ja lyhyempi asiointimatka naapurikuntaan.

Kuljetuspalveluja myönnetään enintään 8 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa yksilölliseen tarpeeseen perustuen. Asiakkaalle myönnettävät matkaoikeudet ovat yhdensuuntaisia matkoja. Yhdensuuntainen matka on yhtäjaksoinen matka, joka päättyy eri osoitteeseen, kuin mistä se on alkanut. Esimerkiksi matka kotoa kauppaan on yksi yhdensuuntainen matka. Paluu takaisin kotiin on toinen yhdensuuntainen matka.

2. Sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten haku ja myöntämisperusteet

Palvelua myönnettäessä ja matkojen määrää arvioidessa otetaan huomioon hakijan sosiaalinen ja taloudellinen tilanne. Kuljetuspalvelua myönnettäessä käytetään tulo- ja varallisuusharkintaa. Asiakkaan tulee antaa selvitys tuloistaan, metsä- ym. omaisuudesta ja pankkitilivaroistaan.

Kuljetuspalvelu myönnetään ensisijaisesti:

- henkilöille, jotka ovat pienituloisia ja joiden varallisuus arvioidaan vähäiseksi
- yksin asuvan bruttotulojen yläraja on enintään 1100,00 €/kk
- pariskunnan yhteisten bruttotulojen yläraja on enintään 2200 €/kk
- eläkkeensaajan hoitotuki oltava tulona
- Tuloina ei huomioida omaishoidontukea, asumistukea tai rintamalisää. Eläkkeensaajan hoitotuki ja ylimääräinen rintamalisä otetaan huomioon.
- bruttotulojen ylärajaa tarkistetaan vuosittain 1.2. alkaen kansaneläkeindeksin mukaisesti
- varallisuus huomioidaan siten, että pankkitalletukset voivat yksin asuvalla olla

enintään 7000 € ja parisuhteessa asuvilla yhteenlasketut talletukset enintään 14 000 €

- kuljetusta ei voida käyttää terveydenhuollon matkoihin, jotka KELA korvaa
- etusijalla ovat taajaman ulkopuolella asuvat kuljetusta tarvitsevat hakijat.
- Varsinaisen asiakkaan mukana voi kulkea tarvittaessa yksi henkilö. Esim. muistisairas aviopuoliso, jota ei voi jättää yksin kotiin. Tällöin molemmat kyydissä olijat maksavat linja-autotaksan mukaisen omavastuuosuuden. Em. tarve mainitaan päätöksessä.
- Asiakkaalle myönnetään saattajaoikeus, mikäli asiakas tarvitsee toisen henkilön apua niin paljon, että kuljettajan apu ei riitä. Saattajan ominaisuudessa mukana olevalta ei peritä matkasta omavastuuosuutta. Toinen kuljetustukeen oikeutettu ei voi toimia saattajana. Saattaja lähtee samasta osoitteesta kuin asiakas tai matkan varrelta. Saattajan hakemisesta ei voi aiheutua lisäkustannuksia.
- matkat myönnetään kalenterikuukautta kohden, eikä niitä voi siirtää seuraaville kuukausille.
- sotilasvammalain perusteella voidaan kuljetustuki myöntää sotainvalideille, joiden haitta-aste on vähintään 10 % ilman tulo- ja varallisuusharkintaa.

Kuljetuspalvelu on haettavissa koko vuoden ajan siihen tarkoitukseen varattujen määrärahojen puitteissa. Sosiaalihuoltolain mukaisia kuljetuspalveluja haetaan kirjallisesti kuljetuspalvelujen hakemuslomakkeella. Palvelun myöntäminen perustuu asiakkaan taloudellisen tilanteen, elämäntilanteen, elinympäristön ja hänen vammastaan tai sairaudestaan aiheutuvan toimintarajoitteen kartoittamiseen.

Hakemuksen liitteet:

- selvitys toimintakykyä alentavista tekijöistä (esim. kotihoidon lausunto, lääkärintodistus, muu terveydenhuollon ammattihenkilön lausunto)
- tulokset hakijan ja puolison tuloista sekä selvitys varallisuudesta
- viimeksi vahvistettu verotustodistus

Liitteitä ei tarvita, mikäli em. tiedot ovat päätöksentekijän käytettävissä eikä niissä ole tapahtunut muutoksia.

Hakemus käsitellään mahdollisimman pian ilman aiheetonta viivytystä, viimeistään 3 kuukauden kuluttua siitä, kun asiakas on esittänyt palvelua koskevan hakemuksen sekä päätöksentekoon tarvittavat liitteet. Asiakas saa kirjallisen päätöksen muutoksenhakuohjeineen. Kuljetuspalveluja myönnetään määräajaksi. Päätös tarkistetaan aina, kun asiakkaan olosuhteet muuttuvat. Kuljetuspalvelutuki myönnetään viranhaltijan päätöspäivästä kuluvaan vuoden loppuun.

Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun.

3. Matkojen tilaaminen ja omavastuuosuudet

Matka tilataan päätöksen liitteenä olevassa ohjekirjeessä ilmoitetusta puhelinnumerosta. Matkat on tilattava ennakkoiden etukäteen. Asiakas maksaa omavastuuosuuden kuljetuksen yhteydessä ajoneuvossa. Yhdensuuntaisesta matkasta peritään linja-autotaksan mukainen omavastuuosuus, jonka asiakas suorittaa itse kuljettajalle. Taksin odotusaikaa ei korvata. Yhdensuuntaiseen matkaan voi sisältyä yksi matkan aikana tapahtuva pikainen pysähdys reitin varrella. Odotusaikaa korvataan enintään 15 min., ylimenevän osan maksaa asiakas itse. Matkan alussa tai sen pääteosoitteessa tapahtuva odotus ei sisälly matkan hintaan, vaan asiakas maksaa odotuksen itse. Perustellusta syystä odotusajasta voidaan viranhaltijan päätöksellä poiketa.

Kuljetuspalveluoikeus on henkilökohtainen ja matkustajana on oltava se henkilö, jolle päätös on tehty. Taksilla on oikeus/velvollisuus tarkistaa asiakkaan henkilöllisyys, matkan tarkoitus ja annetun päätöksen voimassaolo. Taksin on myös pyydettävä asiakasta kuittaamaan allekirjoituksellaan tehty matka. Jos kuljetuspalveluja käytetään sitoumuksen ja ohjeiden vastaisesti, on seurauksena kuljetuspalvelun käytön keskeyttäminen tai lakkauttaminen ja mahdolliset rikosoikeudelliset toimenpiteet. Ohjeiden vastaisen tai vilpillisen toiminnan seurauksena korvatut matkakustannukset peritään takaisin.

4. Ohjeistuksen voimaantulo

Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalveluohjeistus tulee voimaan vaiheittain. Koska vuoden 2018 aikana on tarkoitus eriyttää sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaiset kuljetukset, aiemmin vammaispalvelulain mukaisina tehdyt kuljetuspalvelupäätökset tarkistetaan 31.8.2018 mennessä. Nykyisiä kuljetuspalvelun saajia pyydetään tarvittaessa uusimaan kuljetuspalveluhakemus ja toimittamaan vaaditut tulo- ym. selvitykset 31.5.2018 mennessä. Aiemmin tehdyt päätökset ovat voimassa siirtymäajan eli

31.8.2018 saakka. Uusien hakemusten osalta sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalveluohjetta noudatetaan välittömästi palvelulautakunnan hyväksytyä ohjeistuksen.

Sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten käsittely siirtyy vuoden 2019 alusta Ikäihmisten palveluohjaus PAULAAN, jolloin ne ovat kiinteänä osana muuta kotona annettavan tuen arviointia. Palvelulautakunta arvioi nyt laaditun ohjeistuksen toimivuutta loppuvuodesta. Vuoden 2018 aikana päätökset sosiaalihuoltolain mukaisesta kuljetuspalvelusta tekee vammaispalvelusta vastaava sosiaalityöntekijä.

Asiaa koskevat säädökset:

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Sosiaalihuoltolaki, soveltamisopas (18.5.2015)

VAMMAISPALVELULAIN MUKAISTEN KULJETUSTEN MYÖNTÄMISPERUSTEET

1. Yleistä

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista säädetyn lain (VpL) 8 §:n nojalla kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vammaispalveluasetuksen (VpA) 4 §:n perusteella kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia ovat vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset.

Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu kuuluu kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin ja siihen on laissa mainitut edellytykset täyttävällä vaikeavammaisella henkilöllä subjektiivinen oikeus. Kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (VpA 5 §).

Erityisiä suoriutumisasikeuksia aiheuttavat esim. pyörätuolilla tai kynnärsauvoilla liikkuminen, vaikea –asteinen näkövamma tai muu liikkumisen vaikeus, esim. henkilöllä on vaikeus nousta linja-autoon, lyhyelläkin matkalla uupuminen tai henkilö pystyy seisomaan vain lyhyitä aikoja. Erityisiksi vaikeuksiksi ei katsota kauppakassien kantamiseen liittyviä haittoja, haja-asutusalueella asumista tai yksinäisyyttä. Pääasiassa ikääntymisestä johtuva liikuntakyvyn aleneminen ei ole peruste vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun myöntämiselle.

Vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluja järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja muun lain nojalla (VpL 4 §). Yleislainsäädäntöön kuuluva sosiaalihuoltolaki on siten ensisijainen vammaispalvelulakiin nähden ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetuspalvelujen käyttömahdollisuus selvitetään aina ensisijaisesti. Kuljetuksia ei järjestetä vammaispalveluna silloin, jos henkilö saa vammautumisen johdun matkakustannusten korvauksia vakuutuslainsäädännön perusteella tai matkat kuuluvat KELA:n korvauksien piiriin. Koulukuljetukset kuuluvat kunnan perusopetuksen järjestämisvastuulle.

2. Vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten haku ja myöntäminen

Kuljetuspalvelua haetaan kirjallisesti sitä varten laaditulla hakemuslomakkeella, jonka liitteeksi tarvitaan lääkärinlausunto tai muu selvitys asiakkaan vammasta tai sairaudesta, josta aiheutuva toimintarajoite ja haitta on pysyvä ja pitkäaikainen. Vammaispalvelun työntekijä tai sosiaalityöntekijä selvittää asiakkaan yksilöllisen avun tarpeen ja laatii tarvittaessa palvelusuunnitelman. Kuljetuspalvelun saamisen edellytyksenä oleva vaikeavammaisuuden määrittely ei perustu pelkästään lääkärin tai muun asiantuntijan arvioon, vaan arvioinnissa otetaan huomioon vamman tai sairauden aiheuttamat toimintarajoitteet siinä ympäristössä ja elinolosuhteissa, joissa asiakas toimii.

Kuljetuspalvelupäätöksen tekee vammaispalvelusta vastaava sosiaalityöntekijä. Päätöksestä käy ilmi myönnettyjen matkojen määrä, matkustusoikeuden laajuus, päätöksen voimassaoloaika, kuljetuspalvelun toteuttamistapa sekä asiakkaalle mahdollisesti myönnettyt erillisoikeudet. Päätös tarkistetaan aina, kun asiakkaan olosuhteet muuttuvat. Jos päätös on voimassa toistaiseksi, päätös tarkistetaan asiakkaan olosuhteiden muuttuessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein.

Asiakkaalla on oikeus käyttää invataksia, jos hän ei vammansa vuoksi kykene käyttämään tavallista taksia. Invataksin käyttöoikeutta haetaan erikseen ja siitä tehdään asiakkaalle kirjallinen päätös. Avustamislisää perivän taksin kuljettaja avustaa asiakkaan ja hänen apuvälineensä taksiin ja määränpäässä taksista. Tarvittaessa kuljettaja esim. hakee asiakkaan asunnosta ja vie asuntoon matkan päättyessä. Kun

invataksioikeuden saaneella asiakkaalla on pyörätuoli mukana matkalla, on invataksilla oikeus periä avustamislisä.

3. Vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun käytännöt, alue ja määrä

Vammaispalvelulain mukaisia matkoja tulee myöntää vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Yhdensuuntainen matka päättyy eri osoitteeseen, kuin mistä se on alkanut. Matkat tulee tehdä suorinta reittiä. Käyttämättä jääneitä matkoja ei voi siirtää seuraavalle kuukaudelle. Sosiaalihuoltolain mukaisella kuljetuspalvelulla ei voi täydentää vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua. Sairaanhoidon, terveydenhuollon tai kuntoutuksen saamiseksi tehdyt matkat korvaa Kansaneläkelaitos sairausvakuutuslain tai Kelan kuntoutuslain nojalla. Näihin matkoihin ei vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua saa käyttää.

Matka tilataan päätöksen liitteenä olevassa ohjekirjeessä ilmoitetusta puhelinnumerosta. Matkat on tilattava ennakkoiden etukäteen. Yhdensuuntaisesta matkasta peritään linja-autotaksan mukainen omavastuuosuus, jonka asiakas suorittaa itse kuljettajalle. Taksin odotusaikaa ei korvata. Yhdensuuntaiseen matkaan voi sisältyä yksi matkan aikana tapahtuva pikainen pysähdys reitin varrella. Odotusaikaa korvataan enintään 15 min., ylimenevän osan maksaa asiakas itse. Matkan alussa tai sen pääteosoitteessa tapahtuva odotus ei sisälly matkan hintaan, vaan asiakas maksaa odotuksen itse. Perustellusta syystä odotusajasta voidaan viranhaltijan päätöksellä poiketa. Mikäli odotus tulee halvemmaksi kuin toisen auton tilaaminen paikalle, maksu odotuksesta voidaan sisällyttää jälkimmäisen matkan hintaan.

Jos kuljetuspalvelun saajan kanssa on samassa kyydissä muita matkustajia, on heidän maksettava kyydistä oma osuutensa. Saattajapalvelua suorittavalta henkilöltä ei maksua kuitenkaan peritä. Saattaja tulee kyytiin samasta osoitteesta kuin kuljetuspalvelun käyttäjä tai saattaja voidaan ottaa kyytiin reitin varrelta. Asiakkaan ja saattajan tulee molempien jäädä pois kyydistä asiakkaan määränpäässä. Yhdistellyssä ns. kimpapakuljetuksissa, joissa matkustajia on vähintään kaksi, jokainen kyydissä oleva kuljetuspalvelupäätöksen saanut henkilö maksaa omavastuuosuuden.

Kuljetuspalvelu myönnetään asuinkunnassa, lähikunnassa tai toiminnallisessa lähikunnassa tapahtuviin matkoihin. Lapinlahden kunnan lähikuntia ovat Sonkajärvi, Iisalmi, Siilinjärvi sekä Rautavaara ja toiminnallisia lähikuntia ovat entisen Maaningan kunnan ja entisen Nielsiän kaupungin alueet. Kuljetuspalveluasiakas voi tilata matkan myös lähikuntia kauemmas, mutta silloin hän maksaa itse kustannukset lähikunnan ulkorajoilta alkaen. Mikäli asiakkaalla on ohjeistuksesta poikkeavia tavanomaiseen elämään kuuluvia matkustustarpeita, otetaan asiakkaan esittämä yksilöllinen tarve huomioon kuljetuspalvelupäätöstä tehtäessä.

Hakijalla voi olla tarpeita käyttää kuljetuspalvelua toisessa kunnassa varsinaisen kuljetuspalvelun järjestämisalueen ulkopuolella esimerkiksi opiskelun, kuntoutuksen tai loman vuoksi. Kuljetuspalveluna ei kuitenkaan myönnetä matkoja asiakkaan kotikunnasta oleskelupaikkakunnalle. Oikeutta käyttää kuljetuspalveluja toisessa kunnassa haetaan aina erikseen ja siitä tehdään erillinen viranhaltijapäätös. Oleskelupaikkakunnalla käytetyt matkat sisältyvät asiakkaalle aiemmin myönnettyjen matkojen määrään ja niistä korvataan kohtuullisiksi katsotut kustannukset.

Vaikeavammaisen henkilön ollessa laitoshuollossa, kuuluu laitoshuoltoon myös tarpeellisten kuljetuspalvelujen järjestäminen. Erikoissairaanhoidon ja kansanterveyslain mukaan järjestettävään laitoshuoltoon ei kuulu potilaan virkistäytymisestä tai muusta vapaa-ajanvietosta johtuvat matkat. Vammaispalvelulaki voi tulla sovellettavaksi täydentävänä, mikäli laitoshuollossa tai -hoidossa olevan henkilön palvelut eivät ole riittäviä tai hän ei saa niitä ollenkaan. Kuljetuspalveluihin voi olla tarvetta erityisesti silloin, kun vammaisen henkilö on hoidettavana muussa kuin kunnan järjestämässä laitoshuollossa. Yksityisessä hoivalaitoksessa kuljetuspalvelut eivät välttämättä sisälly hoidettavan maksamaan tai kunnan ostaman palvelun hoitopäivän hintaan. Tällöin on laitoshuollossa olevalla sama oikeus tarpeenmukaisesti kuljetuspalveluihin kuin muillakin vammaisilla henkilöillä.

Työ- ja opiskelumatkoihin tarvittavat kuljetuspalvelumatkat myönnetään pääsääntöisesti asuin- ja lähikuntiin. Työmatkoina korvataan asunnon ja työpaikan väliset matkat. Matkoja ei myönnetä työnantajan määräyksestä tapahtuviin työn tekemiseen eikä yritystoimintaan liittyviin matkoihin. Kuljetuspalveluja voidaan myöntää opiskelumatkoihin silloin, kun opiskelu on tutkintoon johtavaa tai voi parantaa asiakkaan

työllistymismahdollisuuksia. Tällaista opiskelua on myös vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus. Harrastusluonteiseen opiskeluun kuljetuspalveluja ei myönnetä.

Mikäli henkilö on saanut auton hankkimiseen vammaispalvelujen avustusta tai autoverolain mukaista autoveron palautusta, voidaan harkinnan mukaan rajoittaa kuljetuspalvelumatkojen käyttäminen tilanteisiin, joissa oman auton käyttö on estynyt. Asiakkaan tulee antaa selvitys, jos auton käyttö on estynyt joko kokonaan tai tilapäisesti.

Kuljetuspalveluoikeus on henkilökohtainen ja matkustajana on oltava se henkilö, jolle päätös on tehty. Taksilla on oikeus/velvollisuus tarkistaa asiakkaan henkilöllisyys, matkan tarkoitus ja annetun päätöksen voimassaolo. Taksin on myös pyydettävä asiakasta kuittaamaan allekirjoituksellaan tehty matka. Jos kuljetuspalveluja käytetään asiakkaalle tehdyn päätöksen ja ohjeiden vastaisesti, on seurauksena kuljetuspalvelun käytön keskeyttäminen tai lakkauttaminen ja mahdolliset rikosoikeudelliset toimenpiteet. Ohjeiden vastaisen tai vilpillisen toiminnan seurauksena korvatut matkakustannukset peritään takaisin.

Asiaa koskevat säädökset:

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987